

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

У статті висвітлена проблема національного виховання. Представлено науковий аналіз з проблеми дослідження. Наголошується на важливості викладання українського народознавства, дошкільної етнопедагогіки у закладах вищої освіти. Підкреслюється роль народознавчих дисциплін у формуванні національного світогляду та самосвідомості у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Ключові слова: національне виховання, національна самосвідомість, професійна підготовка майбутніх вихователів, професіоналізм вихователя, професійні вміння і навички.

Постановка проблеми. У наш час, головне завдання професійної підготовки майбутніх педагогів полягає не тільки у тому, щоб сформувані у них фахову компетентність, а й піднести на значно вищий рівень їх національну самосвідомість, культуру та гідність – важливі критерії у подальшому вихованні дітей дошкільного віку. Це підтверджено і у законі України «Про дошкільну освіту». У документі, з найважливіших пріоритетів визначено виховання у дітей любові до України, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та родинної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів. Реалізація цих завдань можлива за умови високої професійної підготовки майбутніх вихователів до національного виховання підростаючого покоління, до вивчення традицій, звичаїв, обрядів та культури українського народу. Це є надзвичайно складною задачею, адже на перешкоді стають як об'єктивні так і суб'єктивні фактори, породжені формалізмом існуючої системи професійної підготовки майбутніх педагогів. Актуальність цієї проблеми зумовили необхідність її дослідження.

Мета статті полягає у доведенні важливості національного виховання як складової професійної компетентності майбутніх вихователів.

Виклад основного матеріалу. Успіх педагогічної діяльності значною мірою забезпечує професіоналізм вихователя – висока професійна кваліфікація і компетентність, володіння ефективними професійними вміннями і навичками, способами успішного розв'язання завдань з національного виховання. Проте, у сучасних умовах конкурентоспроможним ресурсом діяльності майбутнього

педагога є не стільки спеціальні знання, володіння інформацією, освоєні ним технології навчання і виховання, скільки загальна і професійно-педагогічна культура, професійна компетентність, високий рівень національної самосвідомості, культури, що забезпечує особистісний розвиток, вихід за межі нормативної діяльності, здатність створювати і передавати вихованцям загальнолюдські та національні цінності українського народу. Тому, з огляду на те, що сучасна освіта має набувати й реалізовувати нову функцію – стимулювати та активізувати внутрішнє життя дитини і самотність її духовного світу та національної самосвідомості, майбутній вихователь набуває статусу важливої постаті у подальшому формуванні особистості. Наявність професійної педагогічної компетентності дозволить йому виконувати відповідну діяльність у сферах власної професійної компетенції. Щоб досягти поставленої мети національного виховання у майбутніх вихователів необхідно формувати такі риси громадянина патріота, як гордість за свою національну історію, культуру, мистецтво, прагнення примножувати культурно-історичні здобутки народу, вміння відстоювати свою честь і гідність, свою землю і народ від всяких посягань.

Аналіз останніх досліджень. Проблемі національного виховання підростаючого покоління присвячували свої дослідження ціла плеяда науковців як минулого так і сучасності. Серед них можна виділити М. Драгоманова, М. Грушевського, О. Духновича, Ю. Федьковича, Т. Лубенця, С. Русової, Г. Ващенко, М. Стельмаховича, В. Мосіяшенко, Н. Лисенко та інших.

Виклад основного матеріалу. Фундамент національної системи виховання було закладено у творчості великого українського поета і мислителя Т. Шевченка, який виховним ідеалом вважав людину з різнобічними знаннями і високими моральними якостями, здатну застосовувати знання в житті, цінувати мистецтво, проїняту любов'ю до праці. Такого ідеалу, за його переконаннями, можна досягти тільки належним вихованням [3, с. 37].

Становленню і розвитку української народної системи виховання присвячена творча спадщина М. Драгоманова. Видатний діяч розробляв концепцію духовного розвитку української нації, національного компонента у вихованні, а також виступав на захист прав українського народу щодо розвитку рідної мови і літератури, навчання дітей мовою свого народу [3, с. 52].

Серед визначних ідей національної системи виховання, були ідеї, сформульовані педагогом і просвітителем О. Духновичем. Зокрема – це народність виховання, прищеплення любові до Вітчизни, життєствердність принципу природовідповідності як «живого рецепту» того, як зберегти та удосконалити змолоду «сили людські, тілесні та духовні, від природи дані». Всі ці ідеї О. Духнович розвивав на засадах народності, демократизму і гуманізму [3, с.40].

Ідею народності простежуємо у творчій спадщині видатного українського діяча Ю. Федьковича. Зокрема, у статті «Про школу і шкільні підручники» громадській діяч зазначав, що головним критерієм народності є народна мова, народні звичаї, народна поезія. Автор був переконаний, що в навчанні варто використовувати методи, які розвивають і збагачують дітей. На його думку, методи навчання мають забезпечити самостійність «бачити, думати, говорити» [3, с. 24].

На думку Т. Лубенця, характерними рисами народної школи повинен бути принцип народності. Видатний педагог вважав, що в освіті й вихованні, навчання повинно відбуватися рідною мовою, а діти обов'язково мають вивчати історію народу, розумітися на природних багатствах батьківщини і свого краю, що сприятиме зв'язку навчання з життям та підготувати їх до трудової діяльності. Він виступав за запровадження в країні загального навчання, поширення освіти серед дорослого населення, розвиток ініціативи вчителів та підвищення їх педагогічної майстерності [3, с. 24].

Авторка концепції національного виховання С. Русова, у своїх працях неодноразово наголошувала на питанні національного виховання дітей: «Національне виховання забезпечує кожній нації найширшу демократизацію освіти, коли його творчі сили не будуть покалічені, а, навпаки, дадуть нові оригінальні, самобутні скарби задля вселюдського поступу: воно через повагу до свого народу виховує в людях пошану до інших народів...» [3, с. 135].

Ідеал національного виховання найглибше розкрито у педагогічній спадщині українського педагога Г. Ващенко. У працях відомого діяча міститься чимало ідей про дошкільну освіту й дошкільне виховання, які в критичному осмисленні можуть бути успішно використані в сучасних умовах розвитку дошкільної освіти в Україні. У всіх формах виховання, зазначав Г. Ващенко, необхідно чітко усвідомлювати його мету, або той виховний ідеал, який має бути реалізований у процесі виховання. Таким ідеалом для українців є всебічно розвинена людина, український патріот, що любить свою Батьківщину, переконаний християнин, що щиро дотримується християнської моралі, має міцну волю, керується у своєму житті й діяльності певними нормами в дусі християнської моралі й українського патріотизму, працездатний, наполегливий у досягненні поставленої перед собою мети [5, с. 31].

Сучасні наукові дослідження головною метою національного виховання визначають передачу молодому поколінню соціального досвіду, багатой духовної культури народу, його національної ментальності, спорідненості світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

Аналіз категоріального апарату дослідження свідчить, що існує декілька визначень поняття «національне виховання». Узагальнюючи їх, ми будемо дотримуватися такого визначення: національне виховання – це цілеспрямований, систематичний, регульований виховний процес, що спрямований на утвердження у свідомості дошкільників національної, культурної, мовної єдності, своєї неповторності, значимості.

Виховний процес у закладі дошкільної освіти, реалізується через систему завдань, які спрямовується на формування в дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної і світової духовної культури та виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу. Тому важливим завданням є залучення майбутніх вихователів до вивчення у закладах вищої освіти таких важливих курсів як краєзнавство, народознавство, дитинознавство, народна педагогіка. Адже найбільш ґрунтовні знання вони зможуть отримати тільки у процесі навчання та під час різних форм самостійної діяльності. Окрім того, тут є можливість поділитися досвідом зі іншими студентами. Тому, з метою підвищення рівня знань, національної самосвідомості, культури, а також формування національного характеру студенти спеціальності 012 Дошкільна освіта Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, неодноразово приймали участь у різних виховних заходах. Під час вивчення народознавчих дисциплін, майбутні вихователі могли залучитися до вивчення історії та походження рідного краю, міста, річок, автобіографії односельчан, розробки краєзнавчо-туристичних стежин для дошкільників, виготовлення авторських «Родинних дерев». Великий виховний потенціал мають українські народні традиції, свята та обряди. Тому студенти, розробляючи тематичні сценарії, виготовляли різноманітні вишиті рушники, писанки, віночки, сорочки та інші речі. Останні роки, майбутні вихователі приймали активну участь у творчому проєкті «Люби Україну. Шануй батьківщину». Власноруч, студентами були виготовлені проєкти, де вони розповідали про рідну землю, архітектуру, пам'ятки, видатних людей та інше. Найцікавішою роботою, було виготовлення регіональних іграшок тієї місцевості, звідки походять їх пращури. У переважній більшості це були ляльки-мотанки, дерев'яні іграшки та різдвяні іграшки-пряники. Така робота спонукала майбутніх вихователів до глибшого пізнання національної історії, традицій та культури рідного краю, України.

Враховуючи вищесказане, ознайомлення студентів з народознавством, дитинознавством, українською етнопедагогікою повинно переконати їх у тому, що дитина з найдавніших часів завжди була у

центрі уваги наших пращурів. Способи і засоби для її гармонійного розвитку формувалися у процесі детального вивчення психологічних особливостей й потреб дитини з народження і до її повноліття. Тоді народознавчі курси зможуть посісти важливе місце в забезпеченні професійного та громадянського зростання майбутніх педагогів. Прилучення до народного виховного досвіду, до традицій родинного життя, трудового виховання, звичаїв, обрядів, народних духовних цінностей будуть сприяти вихованню патріотизму, демократизму та гуманізму, закладених в основі народної педагогіки, пошани до духовних надбань свого й інших народів, розвитку творчого педагогічного мислення, новаторським пошукам у галузі виховання.

Висновки. Таким чином, українська етнопедагогіка є власне національною виховною системою, що сформувалася завдяки поєднанню народного, національного і загальнолюдського, завдяки зв'язку минулого і загальнолюдського, минулого з сучасним в історії нашого народу. Ця система є сьогодні надійним фундаментом національного реформування нашої освіти і виховання, розв'язання тих завдань формування особистості громадянина України.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гаєриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – Видавництво, 2012. 26 с.
2. Бабаєва Т. М. Національно-культурні традиції українського народу у вихованні дошкільників. Шкільний бібліотекар. 2013. № 7. С. 5–7.
3. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Д.: Коло, 2003. 528 с.
4. Відмиш Л. І. Система національного виховання: шляхи та засоби реалізації. Виховна робота в школі. 2011. № 8. С. 7–19.
5. Концепція національно-патріотичного виховання, схвалена Всеукраїнською педагогічною радою працівників освіти 16 червня 2015 р. Освіта. 2015. №6. С.18–25
6. Паламарчук Л.Б. Хрестоматія з етнопедагогіки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / уклад.: Л.Б. Паламарчук, Т.О. Горохова. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 416 с.
7. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посіб. для дошк. закл. Львів: Оріяна-Нова, 2008. – 208с.
8. Джерело: <http://deep.kiev.ua/~malvin/embroid/1.htm>.
9. Джерело: <http://www.umoloda.kiev.ua>.